

РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ТРАНСФОРМАЦІЇ ТРАДИЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

НАЗАРКЕВИЧ Ігор Богданович

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансового менеджменту
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5856-531X>*

НАЗАРКЕВИЧ Оксана Богданівна

*кандидатка економічних наук,
наукова співробітниця відділу регіональної економічної політики
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2676-8301>*

ХОЛОСТ Анастасія Володимирівна

*здобувачка освітнього рівня «бакалавр»
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-9750-3390>*

Анотація. У статті досліджується роль фінансових технологій у трансформації традиційних банківських послуг та розвитку цифрового фінансового середовища. Розглядаються основні напрями інновацій: мобільний і онлайн-банкінг, необанки, цифрові платежі, P2P-кредитування, блокчейн, криптовалюти, а також рішення для підвищення безпеки даних, зокрема біометрія, блокчейн і багаторівнева автентифікація. Аналізуються зміни в поведінці клієнтів та бізнесу, зростання доступності і персоналізації фінансових послуг, а також вплив FinTech на структуру банківських процесів і економіку в цілому. Показано приклади успішної цифровізації в Україні та світі, а також підкреслено значення регулювання та кібербезпеки у контексті стрімкого зростання кіберзлочинності. Стаття демонструє, що фінансові технології не лише підвищують ефективність і зручність банківських сервісів, а й формують нові моделі взаємодії між установами та клієнтами, зміцнюючи довіру та стійкість фінансової системи.

Ключові слова: фінансові технології, цифрова трансформація, банківські послуги, мобільний банкінг, блокчейн.

Постановка проблеми. Швидкий розвиток цифрових технологій змінює структуру світової фінансової системи та створює нову конкуренцію між традиційними банками й FinTech-компаніями. Споживачі очікують простих, швидких, персоналізованих та доступних фінансових сервісів, що стимулює банки до прискореної цифрової трансформації. Водночас поява нових технологій піднімає низку проблем: кібербезпека, регуляторна відповідність, інтеграція інновацій у застарілі IT-системи, а також забезпечення довіри клієнтів. Потребує дослідження

питання, яким чином фінансові технології змінюють традиційні моделі банківської діяльності та які виклики постають перед галуззю.

Метою статті є комплексний аналіз ролі фінансових технологій у трансформації традиційних банківських послуг, визначення ключових інновацій, що формують сучасну банківську систему, а також окреслення перспектив та викликів, пов'язаних із подальшим цифровим розвитком фінансового сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток фінансових технологій та їхній вплив на трансформацію традиційних банківських послуг досліджували численні вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема Дмитрик О.О., Поліщук В. Г., Шевченко О. М. та Рудич Л. В.. У їхніх працях розглядаються теоретичні засади FinTech, ключові напрями цифровізації банківських послуг, впровадження мобільного та онлайн-банкінгу, блокчейн-технологій, штучного інтелекту, цифрових платежів і необанків, а також питання безпеки даних та регуляторного забезпечення.

Виклад основних результатів. У сучасному світі зміни відбуваються надзвичайно швидко, особливо під впливом новітніх технологій. Фінансові технології стали одним із ключових факторів трансформації фінансового сектору. Вони поєднують інноваційні інформаційні рішення з фінансовими послугами, формуючи нові моделі взаємодії між установами та клієнтами, підвищуючи ефективність банківських процесів і змінюючи традиційні підходи до здійснення фінансових операцій.

Згідно Оксфордського словника, фінансові технології – це комп'ютерні програми та інші технології, що використовуються для підтримки або надання банківських та фінансових послуг [1]. Сьогодні фінансові технології охоплюють широкий спектр напрямів, зокрема електронні платежі, онлайн-кредитування, страхові технології, управління активами, блокчейн, криптовалюти, а також розвиток цифрових банків. Завдяки цьому фінансові послуги стають більш доступними, швидкими та персоналізованими, що суттєво впливає на структуру глобальної економіки та фінансові звички споживачів.

Розвиток фінансових технологій суттєво спростив життя клієнтів, надаючи їм більше гнучкості, швидкості та зручності у здійсненні фінансових операцій. Сучасні рішення роблять фінансові послуги доступними будь-де й будь-коли, усуваючи потребу у тривалих поїздках до банківських відділень чи очікуванні в чергах. Традиційні банківські операції, які раніше вимагали фізичної присутності та значних часових витрат, поступово перемістилися у цифровий простір. Мобільні додатки та онлайн-банкінг трансформували фінансові установи з фізичних локацій у зручні цифрові сервіси, що завжди під рукою. Значне скорочення кількості відвідувань банківських відділень стало очевидним після появи мобільних застосунків і розвитку онлайн-банкінгу.

У період 2004-2010 років українські банки зробили величезний крок уперед, а саме тоді з'явилися перші онлайн-кабінети для юридичних осіб, які дозволили підприємцям управляти фінансами без відвідування банку та без зайвої паперової тяганини. Перекази, платежі, виписки, формування реєстрів, ведення декількох рахунків - ці операції бізнес почав здійснювати дистанційно, через вебінтерфейси банків, не виходячи з офісу. Це був справжній прорив, який дав змогу суттєво заощадити час й зменшити обсяг рутинної роботи. Приватбанк став піонером у цьому напрямі, одним із перших запустивши функціональний інтернет-банкінг для бізнесу. У ці ж роки онлайн-банкінг почав перетворюватися з додаткового каналу обслуговування на основний [2].

Сьогодні банки пропонують клієнтам не лише мобільні додатки, а й повністю онлайн-послуги, без необхідності відвідувати фізичні відділення. З'явилися так звані необанки — банківські установи або партнерські платформи, які працюють за принципом «mobile-first», де основним інструментом взаємодії з клієнтом є смартфон, а всі процеси — від відкриття рахунку до отримання кредиту — відбуваються онлайн [3]. Одним із найвідоміших прикладів в Україні є Monobank, створений у 2017 році. Спочатку він став відомим завдяки випуску фірмових «чорних карток», а згодом завдяки зручному мобільному застосунку та інноваційним сервісам. З кожним роком Monobank розширює функціональні можливості: клієнти можуть оформлювати кредити, накопичувати кешбек, інвестувати, оплачувати послуги, керувати рахунками та брати участь у програмах лояльності, і усе це без відвідування відділення. Такий підхід зробив банк одним із найпопулярніших і найтехнологічніших в Україні.

У багатьох країнах світу рівень розвитку цифрового банкінгу є надзвичайно високим. За даними на 2025 рік, близько 72% дорослого населення США користується мобільними банківськими застосунками, що свідчить про суттєве зростання порівняно з 65% у 2022 році та 52% у 2019 році. Це демонструє поступове, але стабільне поширення цифрових фінансових сервісів серед усіх вікових груп. У Європі рівень проникнення мобільного банкінгу досяг 76% у 2025 році. Найвищі показники зафіксовано у Норвегії, Данії та Швеції, де понад 87% населення активно користується цифровими банківськими послугами. Це свідчить про високу зрілість фінансової цифровізації на континенті. Китай залишається найбільшим ринком мобільного банкінгу у світі і понад 860 мільйонів активних користувачів у 2025 році. Основними платформами є WeBank, Alipay та мобільний додаток ICBC, які охоплюють більшість фінансових операцій громадян. Серед світових лідерів за рівнем впровадження мобільного банкінгу виділяється Туреччина, де близько 85% населення активно користується мобільними фінансовими сервісами. За нею йде Нігерія з показником 82%, що демонструє швидку цифрову трансформацію фінансової системи країни. Високі рівні проникнення також спостерігаються у Південній Кореї та Бразилії по 76% відповідно, що відображає активне впровадження цифрових технологій. Для порівняння, у Сполученому Королівстві рівень використання мобільного банкінгу становить 65%, що підтверджує стабільне зростання цифрових фінансових послуг [4].

Одним із найпомітніших і найвпливовіших напрямів розвитку фінансових технологій стали цифрові платежі. Саме вони стали символом переходу від традиційного банкінгу до нового, мобільного та гнучкого фінансового середовища. Якщо раніше будь-яка платіжна операція вимагала відвідування банку, стояння в чергах або заповнення паперових документів, то сьогодні кілька дотиків до екрана смартфона достатньо, щоб переказати кошти будь-кому. Мобільні додатки банків, QR-коди, електронні гаманці та платіжні системи, такі як Apple Pay, Google Pay, PayPal, Revolut чи Wise зробили фінансові операції не лише швидкими, а й максимально зручними. Використання технології NFC дозволяє оплачувати покупки буквально одним рухом телефону, без картки чи готівки. Це не просто технологічне нововведення, а зміна культури споживання. Користувачі все частіше обирають саме цифрові методи оплати, адже вони поєднують комфорт, безпеку й економію часу. Водночас міжнародні платіжні системи зробили глобальні фінансові операції прозорими та доступними. Сучасні сервіси, такі як SWIFT gpi, Revolut чи Payoneer, забезпечують швидкі транскордонні перекази без традиційних затримок і високих комісій. Тепер переказати гроші до іншої країни можна за лічені хвилини, а не дні, як

це було раніше. Це особливо важливо в умовах глобалізованої економіки, коли все більше людей працюють віддалено, отримують доходи з-за кордону або ведуть бізнес із міжнародними партнерами. Загалом вплив фінансових технологій на трансформацію банківських послуг в Україні можна розділити на три етапи (див. рис. 1).

2004–2010 рр. (Перший прорив). Поява онлайн-кабінетів для юридичних осіб. Дистанційні перекази, виписки, вебінтерфейси (Піонер — ПриватБанк).

2017 р. (Ера Необанків): Запуск Monobank. Поява "чорних карток", відсутність відділень, управління через смартфон.

2024–2025 рр. (Тотальна цифровізація): Частка безготівкових операцій >94%. Глобальні перекази за хвилини (Revolut, Wise).

Рис. 1. Еволюція фінтеху в банківському секторі України

Джерело: розроблено авторами

В Україні розвиток цифрових платежів відбувся надзвичайно швидкими темпами. За даними Національного банку України, кількість операцій з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками та фінансовими установами, за 2024 рік становила 8 654,4 мільйонів, а їхня загальна сума 6 577,4 мільярдів грн. Із них в Україні здійснено 91,8% від кількості та 90,1% від суми всіх операцій з картками. Більшість операцій з платіжними картками в Україні були безготівковими. Так, в Україні та за кордоном здійснено 8 184,8 мільйонів безготівкових операцій на суму 4 243,5 мільярдів грн. Тож частка безготівкових операцій із використанням платіжних карток за сумою торік становила 64,5% у загальній сумі операцій із платіжними картками. Частка безготівкових операцій за кількістю минулоріч зросла до 94,6%. Така позитивна динаміка свідчить, що платіжна інфраструктура України здатна забезпечувати безперебійне та стає обслуговування безготівкових операцій з платіжними картками, що у свою чергу сприяє високому рівню довіри українців до безготівкових розрахунків [5]. Таким чином, цифрові платежі стали не просто частиною фінансової системи, а перетворилися на її серцевину. Вони змінили не лише спосіб оплати, а й саме ставлення суспільства до грошей. Люди все менше користуються готівкою, а фінанси поступово переходять у віртуальний простір, де головну роль відіграють зручність, швидкість і довіра до технологій. І якщо колись банк асоціювався з приміщенням, чергами й паперовими документами, то сьогодні банківський мобільний додаток у кишені, що доступний цілодобово.

У сфері кредитування відбулися теж великі зміни, спричинені розвитком фінансових технологій. Якщо раніше отримання кредиту було складним, тривалим і часто стресовим процесом, що вимагав безлічі документів, візитів до банку та очікування рішень кредитного комітету, то сьогодні ситуація кардинально змінилася і

платформи. Онлайн-кредитування peer-to-peer відкрили нову епоху фінансових можливостей для фізичних осіб і малого бізнесу. P2P (Peer-to-Peer) кредитування – це спосіб позичання коштів між особами, які не пов'язані між собою, без залучення фінансового посередника (банку, кредитної спілки тощо). Зазвичай позики надаються за допомогою онлайн-платформ посередників, що беруть комісію за надання позик та інструментів перевірки кредитоспроможності [6]. Для бізнесу особливо малого й середнього стало справжнім порятунком, адже традиційні банки часто відмовляли у кредитуванні через відсутність застави чи складні процедури перевірки. На цифрових платформах рішення ухвалюються значно швидше, часто протягом кількох годин.

У сучасних умовах розвитку фінансового сектору України особливої актуальності набуває забезпечення прозорого, ефективного та інклюзивного регулювання діяльності небанківських фінансових установ. З цією метою Національний банк України підготував проєкт змін до низки нормативно-правових актів, спрямований на удосконалення підходів до нагляду та підвищення стандартів якості надання фінансових послуг. Проєктом, зокрема, передбачено вимоги щодо забезпечення фізичної та інформаційної доступності приміщень надавачів фінансових послуг для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення з урахуванням визначених Національним банком правил інклюзивного надання фінансових послуг. Згідно з Проєктом надавачі фінансових послуг визначитимуть у кожному регіоні присутності щонайменше 50 відсотків інклюзивних відокремлених підрозділів та інформуватимуть про їх місцезнаходження, контактні номери та графік роботи на головній сторінці власного вебсайту та його мобільної версії, в програмних застосунках (мобільних додатках, платіжних застосунках), платіжних пристроях тощо. Окрім інклюзивності, проєкт містить низку важливих змін, що стосуються регулювання небанківського сектору: розширення випадків, коли не потребується погодження Національним банком призначення керівників страховиків; удосконалення механізмів безвиїзного нагляду; а також уточнення ознак небездоганної ділової репутації ключових осіб та власників істотної участі установ, які здійснюють діяльність без ліцензії [7].

Також важливим чинником у розвитку фінансових технологій є криптовалюта. Згідно законодавства України, криптовалюта розглядається як вид віртуального активу, що є цифровим вираженням вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і який може бути використаний для платежів чи інвестиційних цілей [8]. У порівнянні з традиційними банківськими послугами криптовалюти відкривають нові можливості для обігу грошей, здійснення платежів та інвестиційної діяльності. Їхній вплив на банківські послуги проявляється у кількох напрямках. По-перше, криптовалюти стимулюють розвиток цифрових платформ, що дозволяють здійснювати транзакції без участі банківських посередників. По-друге, вони змінюють підходи до управління активами та ризиками, оскільки фінансові операції стають більш прозорими та контрольованими за допомогою блокчейн-технологій. Також поширення криптовалют сприяє появі нових сервісів, а саме від децентралізованих бірж до платіжних систем, інтегрованих у глобальну економіку, що стимулює банки модернізувати власні продукти та процеси. Таким чином, криптовалюти не лише розширюють можливості фінансових ринків, але й змушують традиційні банківські інститути адаптуватися до нових реалій, що поєднують цифрові технології та змінювану природу грошей.

Фінансові технології є одним із ключових чинників трансформації сучасної банківської системи, забезпечуючи швидке та ефективне обслуговування клієнтів

через цифрові платформи, мобільні додатки, електронні гаманці та інші інноваційні продукти. Незважаючи на численні переваги, впровадження фінансових технологій супроводжується низкою негативних наслідків, що мають системний характер та безпосередньо впливають на стабільність традиційних банківських установ.

Наприклад, розвиток фінансових технологій призводить до зменшення депозитної бази класичних банків, оскільки значна частина клієнтів переходить на користування цифровими платформами для здійснення платежів, кредитування та інвестиційних операцій. Це ускладнює банкам підтримання ліквідності та кредитної активності, що, в умовах масового зменшення клієнтів, може загрожувати фінансовій стійкості банківського сектору. Даний ефект особливо помітний у невеликих та регіональних установах, які мають обмежені ресурси для адаптації до технологічних змін.

Ще однією проблемою є безпека та конфіденційність даних, адже саме надійний захист даних формує основу довіри користувачів. Підвищення безпеки та довіри в сучасних фінансових системах значною мірою забезпечується впровадженням інноваційних технологій, таких як біометрія, блокчейн та багаторівнева автентифікація (див. рис. 2).

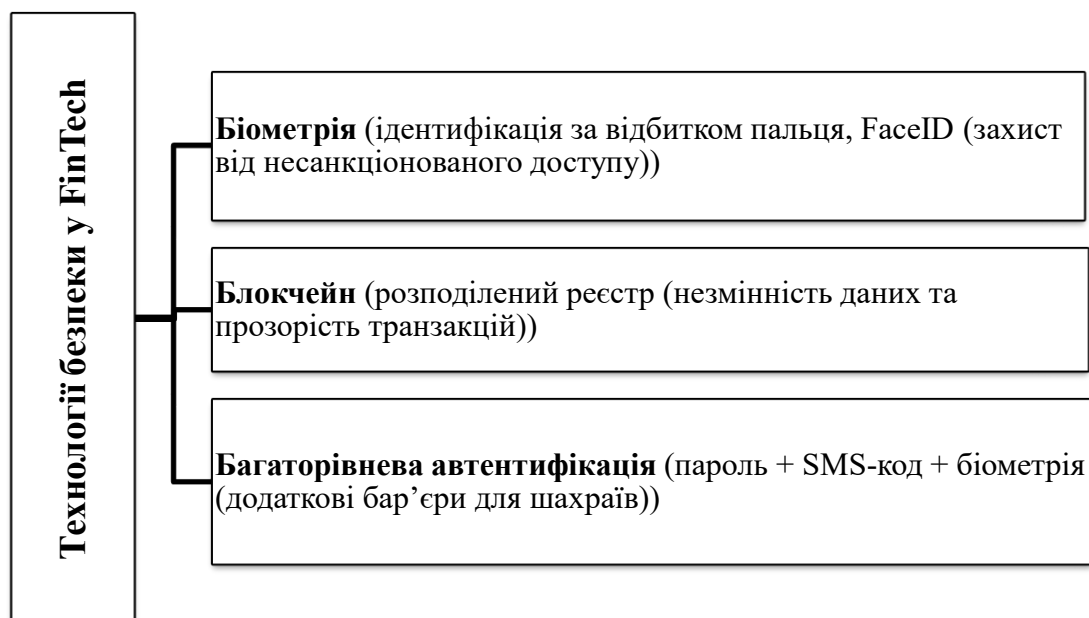

Рис. 2. Основні технології безпеки у FinTech

Джерело: розроблено авторами

Біометричні методи дають змогу значно зменшити ймовірність несанкціонованого доступу, оскільки прив'язують ідентифікацію до унікальних фізичних характеристик користувача. Блокчейн, у свою чергу, гарантує прозорість і незмінність даних: кожна транзакція фіксується у розподіленому реєстрі, що практично виключає можливість підробки або прихованого втручання. Багаторівнева автентифікація додає додаткові бар'єри безпеки, змушуючи користувача підтверджувати свою особу кількома способами, наприклад, паролем, одноразовим кодом або біометричним підтвердженням

У комплексі ці технології зменшують ризики шахрайства, підвищують захищеність персональних даних та зміцнюють довіру клієнтів до фінансових установ і цифрових сервісів. Адже останні роки демонструють стрімке зростання кіберзагроз, що робить питання цифрової безпеки надзвичайно актуальним для державних

інституцій, бізнесу та громадян. У 2024 році було виявлено понад 3 600 кіберзлочинів, було знешкоджено 57 організованих груп, з яких 9 були визнані злочинними організаціями. На 2023 рік було зареєстровано понад 6,4 тисячі кримінальних правопорушень, з яких 3,6 тисячі визнано кіберзлочинами. За 2022 рік зафіксовано 2,3 тисячі кіберзлочинів, а в 2020 році до кіберполіції надійшло понад 41 тисячу звернень громадян, з яких понад 80% стосувалися шахрайств у мережі Інтернет [9].

Поява фінансових технологій також підсилює соціальну нерівність. Для тих, хто має низький рівень цифрової грамотності або обмежений доступ до сучасних технологій, цифрові фінансові сервіси залишаються недоступними. Тобто, хоча технології начебто роблять фінансову систему більш інклюзивною, на практиці вони створюють нові бар'єри для частини населення.

Трансформація банківської моделі під впливом фінансових технологій також має економічні наслідки. Традиційні банки були орієнтовані на прибуток через комісії та відсотки, проте конкуренція з цифровими платформами змушує їх знижувати тарифи та шукати нові джерела доходу. Це часто призводить до закриття відділень та скорочення персоналу, що, у свою чергу, зменшує доступ до банківських послуг для старшого покоління та мешканців віддалених регіонів.

Для мінімізації окреслених ризиків, що виникають унаслідок активного поширення фінансових технологій, необхідне комплексне поєднання регуляторних, технологічних та організаційних заходів. Насамперед важливим є удосконалення нормативно-правового середовища, яке має забезпечувати рівні умови для конкурентної взаємодії між традиційними банками й FinTech-компаніями. Запровадження спеціальних режимів випробування фінансових інновацій, адаптованих вимог до цифрових сервісів і спільних стандартів кіберзахисту дасть змогу банківському сектору ефективніше інтегрувати інновації та запобігати системним ризикам. У таблиці 1 систематизовано основні виклики, що виникають через активне поширення FinTech, та запропоновано способи їх подолання. Так, економічна категорія ризиків фокусується на зменшенні депозитної бази традиційних банків, що вимагає створення рівних конкурентних умов для банківського та FinTech-секторів. Соціальний ризик полягає у виникненні цифрової нерівності, зокрема створенні бар'єрів для людей літнього віку, що пропонується вирішувати через спеціальні програми інклюзивності та підвищення рівня фінансової грамотності. Натомість, технологічна категорія відображає загрозу зростання кількості кібершахрайств; як заходи мінімізації тут розглядаються впровадження єдиних стандартів кіберзахисту та використання регуляторних «пісочниць» для безпечного тестування інноваційних рішень.

Таблиця 1

Ризики поширення фінансових технологій та заходи мінімізації

Категорія ризику	Негативний наслідок	Заходи мінімізації
Економічний	Зменшення депозитної бази банків	Створення рівних умов для банків та FinTech
Соціальний	Цифрова нерівність (бар'єри для літніх людей)	Програми інклюзивності та підвищення грамотності
Технологічний	Зростання кількості кібершахрайств	Спільні стандарти кіберзахисту, "пісочниця" для інновацій

Джерело: розроблено авторами

Таким чином, мінімізація негативних ефектів фінансових технологій потребує комплексного поєднання регуляторних, технологічних і соціальних заходів, що дозволить забезпечити безпечну та стійку модернізацію фінансової системи.

Висновки. Таким чином, фінансові технології виступають одним із ключових чинників трансформації сучасного фінансового сектору, суттєво змінюючи спосіб взаємодії між банківськими установами та їх клієнтами. Вони забезпечують швидке, зручне та персоналізоване обслуговування через цифрові платформи, мобільні додатки, електронні гаманці, онлайн-кредитування та інші інноваційні сервіси. Завдяки цьому фінансові операції стали доступними будь-де й будь-коли, що сприяє підвищенню ефективності банківських процесів та формує нові фінансові звички споживачів. Разом із тим поширення фінансових технологій супроводжується низкою системних викликів, що впливають на традиційні банки: зменшується депозитна база, посилюється конкуренція, зростають кіберризики та виникають загрози поглиблення цифрової нерівності. Це потребує адаптації банківських інституцій і посилення ролі державних регуляторів. Забезпечити стійкий розвиток фінансової системи можливо лише за умови впровадження збалансованого регулювання, модернізації механізмів кіберзахисту, підвищення фінансової та цифрової грамотності населення, а також формування інклюзивної інфраструктури.

Отже, фінансові технології виконують подвійний ефект: вони значно підвищують зручність, швидкість та доступність фінансових послуг, водночас породжуючи ризики для стабільності банківської системи, безпеки даних та соціальної інклюзії. З цієї причини важливим завданням є забезпечення балансу між інноваціями та регуляторним контролем, що дозволить максимально ефективно інтегрувати цифрові технології у фінансову систему та сприяти стійкому розвитку банківського сектору.

Список використаної літератури

1. Oxford English Dictionary. *Financial technology*, n. [Електронний ресурс]. – Oxford University Press, 2022. – Режим доступу: https://www.oed.com/dictionary/financial-technology_n.
2. Від паперових платежів до API-банкінгу — шлях фінансової системи України за 34 роки. URL: <https://specials.minfin.com.ua/vid-paperovih-platezhiv-do-api-bankingu>.
3. Forbes Advisor. What Is A Neobank? URL: <https://www.forbes.com/advisor/banking/what-is-a-neobank/>.
4. Mobile Banking Statistics 2025: How Digital Finance is Redefining Banking. URL: <https://coinlaw.io/mobile-banking-statistics/>.
5. Безготівкові розрахунки у 2024 році суттєво переважали серед операцій з платіжними картками. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bezgotivkovi-rozrahunki-u-2024-rotsi-suttyevo-perevajali-sered-operatsiy-z-platijnimi-kartkami>.
6. Національний банк ініціює врегулювання питання P2P кредитування. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-initsiyuye-vregulyuvannya-pitannya-p2p-kredituvannya>.
7. Вимоги щодо інклюзивності буде поширено на небанківські фінансові установи (доповнено). URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/vimogi-schodo-inklyuzivnosti-bude-poshireno-na-nebankivski-finansovi-ustanovi>.
8. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 24. Ст. 182. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20>.

9. Захист банківських даних: як уникнути шахрайства та фінансових втрат. URL: <https://investnews.com.ua/analytika/4563-zakhyst-bankivskykh-danykh-iak-unyknuty-shakhraystva-ta-finansovykh-vtrat/>.

Дата надходження статті: 08.05.2025

Дата прийняття статті: 18.05.2025

Дата публікації статті: 25.06.2025